บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

การอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาประเภทหนึ่งที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับความรู้ด้านวิชาชีพเพื่อการมีงานทำในอนาคต หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการจัดการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมคนให้เหมาะสมกับงานหรืออาชีพ สุเทพ ภิรมย์ราช (2534 : 29-30 อ้างถึงในกรมอาชีวศึกษา, 2535 : 37) ได้กล่าวไว้ว่า กรมอาชีวศึกษามีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาด้านอาชีพเพื่อผลิตกำลังคนในระดับกลางในสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของตลาดแรงงาน และการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ สอดคล้องกับกรมอาชีวศึกษา (2537 : 1-3) รายงานไว้ว่า การศึกษาอาชีพเป็นรากฐานอันสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากความเจริญของประเทศขึ้นอยู่กับทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสามารถตอบสนองความต้องการของการขยายตัวด้านธุรกิจและอุตสาหกรรม รวมทั้งรู้จักนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ และจากการที่ประเทศไทยมีนโยบายชัดเจนในการพัฒนาประเทศไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ กรมอาชีวศึกษาซึ่งเป็นหน่วยการศึกษาที่สามารถจะจัดการศึกษาให้สอดคล้องและตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการได้เป็นอย่างดี จากรายงานดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวความคิดของวิรัช กมุทมาศ (2527, อ้างถึงในกรมอาชีวศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2533 : 1) ที่ว่าการอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาที่มีบทบาทและสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เพราะเป็นการศึกษาที่จัดเตรียมบุคคลให้มีอาชีพ เป็นหลักฐานในอนาคตเมื่อประชาชน มีอาชีพที่ดีเหมาะสมต่อความต้องการของตนเองของประเทศชาติแล้ว ย่อมจะนำมาซึ่งความมั่นคงทางเศรษฐกิจและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติ อย่างไรก็ตามในการดำเนินการในช่วงแผนพัฒนาอาชีวศึกษา ระยะที่ 6 ของกรมอาชีวศึกษา ซึ่งเกี่ยวกับแนวนโยบายการผลิตแรงงานอาชีวศึกษาในระดับภูมิภาค โดยการประชุมสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษาของกรมอาชีวศึกษาในแต่ละภูมิภาค ร่วมกับนักวิชาการจากหน่วยงานของรัฐและสถานประกอบการในภูมิภาค ได้สรุปแนวทางที่ควรดำเนินการพัฒนาคุณภาพของ

อาชีวศึกษาโดยภาพรวมไว้ว่า ควรปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่น ผลิตแรงงานให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน เน้นการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เน้นด้านคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษา กรมอาชีวศึกษา (2535 : 61) ซึ่งได้สรุปสาระสำคัญในการอภิปรายเรื่องยุทธศาสตร์เชิงรุกในการผลิตกำลังคนระดับกลาง โดยอานนท์ สิมะกุลธร ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า การผลิตกำลังคนของกรมอาชีวศึกษา คุณภาพของผู้จบอาชีวศึกษายังขาดคุณลักษณะที่สำคัญบางประการด้านวิชาการ ช่างไฟฟ้ายังอ่านแบบไม่เป็น บางแห่งเร่งรัดการจบของนักศึกษาทำให้ทำงานขาดประสิทธิภาพ ด้านหลักสูตรปัญหาที่บริษัทหลายแห่งประสบคือวิศวกรที่มี พื้นฐานจาก ปวช. ปวส. ขาดความรู้พื้นฐานทางวิชาการเฉพาะสาขา (Pureengineer) จึงไม่สามารถสนองตอบนโยบายการพัฒนางานของบริษัทได้ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ผู้จบอาชีวศึกษาทั่วไปยังขาดความมีระเบียบ วินัย ความรับผิดชอบ ไม่มีสัมมาคารวะ นอกจากนี้จากการประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 กรมอาชีวศึกษาของเสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคณะ (2536 : 128) พบว่า การจัดการศึกษาไม่สนองตอบความต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งนี้เป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยี ประกอบกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของตลาดแรงงานไม่ชัดเจนเพียงพอ ทำให้ไม่ทราบความต้องการของตลาดแรงงานอย่างแท้จริง

สำหรับพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างซึ่งปัจจุบันรัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้เป็นอย่างมากเพื่อให้ภูมิภาคแห่งนี้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งมีโครงการความร่วมมือด้านการค้าที่สำคัญและมีอิทธิพลยิ่งต่อเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ 3 ฝ่าย (อินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย) รัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์ให้ภาคใต้ มีการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจเสรี โดยมีเป้าหมายเพื่อผสมผสานเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เข้ากับระบบเศรษฐกิจสังคมของประเทศและสร้างโอกาสการพัฒนาเชื่อมโยงกับนานาชาติ ตลอดจนสร้างงานกระจายรายได้เพื่อยกฐานะมาตรฐานความเป็นอยู่ของคนท้องถิ่นให้ดีขึ้นกว่าเดิม (ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2537: 61-62) จะเห็นได้ว่าจากแนวนโยบายดังกล่าวนี้ ในอนาคตภาคใต้จะมีการลงทุนในกิจการประเภทต่าง ๆ มาก ซึ่งจะส่งผลให้มีความต้องการแรงงานที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นด้วย

จากปัญหาและความเป็นมาดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยในฐานะผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษา ซึ่งมีภารกิจโดยตรงในการผลิตกำลังคนเข้าสู่ตลาดแรงงานในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง จึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะของแรงงานตามความต้องการของสถานประกอบการใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาและสถานศึกษาทุกสังกัดเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนผลิตกำลังคนให้มีคุณลักษณะสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในพื้นที่และความต้องการของสถานประกอบการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องคุณลักษณะของแรงงานตามความต้องการของสถานประกอบการใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของแรงงานตามความต้องการของสถานประกอบการใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของแรงงานตามความต้องการของสถานประกอบการ ระหว่างสถานประกอบการประเภทอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และบริการ

3. เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของแรงงานตามความต้องการของสถานประกอบการ

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานไว้ดังนี้

สถานประกอบการประเภทอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และบริการ มีความต้องการคุณลักษณะของแรงงานแตกต่างกัน

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญและประโยชน์ ดังนี้

1. ช่วยให้ทราบว่าสถานประกอบการใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ประเภทอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และบริการ มีความต้องการแรงงานที่มีคุณลักษณะอย่างไร

2. เป็นข้อมูลให้หน่วยงานใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอาชีวศึกษาและพัฒนาฝีมือแรงงาน ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาและพัฒนาแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในพื้นที่นี้ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าไว้ดังต่อไปนี้ คือ

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะคุณลักษณะแรงงานตามความต้องการของสถานประกอบการใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ด้านความรู้

1.2 ด้านทักษะความสามารถในการปฏิบัติงาน

1.3 ด้านมนุษยสัมพันธ์

1.4 ด้านคุณธรรมจริยธรรม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือสถานประกอบการที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัดใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

- ประเภทอุตสาหกรรม	จำนวน 98 แห่ง
- ประเภทพาณิชยกรรม	จำนวน 207 แห่ง
- ประเภทบริการ	จำนวน 71 แห่ง
รวม	จำนวน 376 แห่ง
โดยสุ่มตัวอย่างเพื่อทำการวิจัย	จำนวน 194 แห่ง

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ประเภทของสถานประกอบการใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แบ่งเป็น 3 ประเภทคือ

3.1.1 ประเภทอุตสาหกรรม

3.1.2 ประเภทพาณิชยกรรม

3.1.3 ประเภทบริการ

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะของแรงงานตามความต้องการของสถานประกอบการ ใน 4 ด้านคือ

3.2.1 ด้านความรู้

3.2.2 ด้านทักษะความสามารถในการปฏิบัติงาน

3.2.3 ด้านมนุษยสัมพันธ์

3.2.4 ด้านคุณธรรมจริยธรรม

นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดนิยามศัพท์ของคำที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

1. สถานประกอบการ หมายถึง สถานที่ประกอบกิจการหรือประกอบธุรกิจภาคเอกชน ที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลและมีการใช้แรงงานเพื่อเพิ่มผลผลิตให้แก่สังคม (ผุสดี รุมาคม และเกศิณี วิฑูรชาติ, 2529 : 22-30)

2. สถานประกอบการประเภทอุตสาหกรรม ได้แก่ สถานประกอบการที่ประกอบธุรกิจการผลิต ซึ่งเป็นธุรกิจที่ได้รับวัตถุดิบในลักษณะหนึ่ง หลังจากแปรสภาพวัตถุดิบเหล่านั้นแล้ว ธุรกิจจะจำหน่ายเป็นสินค้าในลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไป (ผุสดี รุมาคม, 2536 : 10)

3. สถานประกอบการประเภทพาณิชยกรรม ได้แก่ สถานประกอบการที่ประกอบธุรกิจประเภทคนกลางที่อยู่ในช่องทางจำหน่าย ซึ่งจำหน่ายสินค้าไปยังผู้บริโภคคนสุดท้าย (พ่อค้าปลีก) หรือผู้ที่ซื้อสินค้าเพื่อจำหน่ายต่อไปให้กับผู้ค้าปลีก (พ่อค้าส่ง) (ผุสดี รุมาคม, 2536 : 11)

4. สถานประกอบการประเภทธุรกิจบริการ ได้แก่ สถานประกอบการที่ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางธุรกิจให้แก่ลูกค้าหรือผู้ว่าจ้าง โดยใช้หลักเกณฑ์ของค่าธรรมเนียมหรือการทำสัญญา และสินค้าที่ใช้บริการนั้นเป็นสินค้าที่จับต้องไม่ได้ ไม่สามารถเอากลับคืนได้มูลค่าของบริการไม่ได้ขึ้นอยู่กับราคาของสิ่งของที่ใช้ประกอบการให้บริการ (ผุสดี รุมาคม, 2536 : 11)

5. คุณลักษณะของแรงงาน หมายถึง พฤติกรรมที่บ่งชี้ให้เห็นถึงความดี หรือลักษณะประจำตัวที่ดีของแรงงานที่สถานประกอบการต้องการ

6. คุณลักษณะด้านความรู้ หมายถึง การรู้และเข้าใจในเนื้อหาวิชาพื้นฐานทางวิชาชีพที่เรียนและเนื้อหาวิชาการทั่วไปที่เกี่ยวข้องซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อประกอบอาชีพได้

7. คุณลักษณะด้านทักษะในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความสามารถในการทำงานด้วยความชำนาญ โดยสามารถคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้

8. คุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ร่วมงาน ผู้บังคับบัญชาและผู้ที่มาติดต่อกับสถานประกอบการ

9. คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง คุณงามความดีซึ่งแสดงออกมา หรือประพฤติปฏิบัติต่องานที่ทำ ต่อเพื่อนร่วมงาน ต่อผู้บังคับบัญชา และต่อผู้ที่มาติดต่อกับสถานประกอบการ

10. ความต้องการแรงงาน หมายถึง ความต้องการจ้างงานโดยผู้ที่ได้รับมอบหมายจากสถานประกอบการเป็นผู้พิจารณาคัดเลือกตามคุณลักษณะที่ต้องการ

11. จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส